

हृदिवः ककुत्पतिः पृथिव्य अयं आपां रेतां सिजिन्वति १० भौम ॐ उदुध्यस्वने प्रतिजागृहीत्वमिष्टापूर्
ते स थं सृजेयामयं च अस्मिन्सधस्ये अध्येतरस्मिन् विष्टे देवाय जमानश्च सीदत ॥ ११ ॥ बुध ॐ बृहस्प
ते अनियदयो अर्हद्युमहिभाति क्रतुमज्जनेषु यदीदयच्छवसरितप्रजाततदस्मा सुद्रविणं देहि चि
त्रम् १२ गुरो ० अन्नात्परिस्तुतोरसं ब्रह्मणा व्यपिवत् क्षत्रं ययः सोमं प्रजापतिः क्रतेन सत्यमिन्द्रियं विपान
थं शुक्रमंधसद्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो मृतं मधु १३ शुक्र शन्नो देवीरभिष्टो आपो भवंतु पीतये सय्ये रभिस्त्र
वंतु नः १४ शने कयानश्चित्रा भूवदूती सदा वृधः स स्वाकया सचिष्टया वृता १५ राहो ० ॐ केतुं कुरु व
तिकेतवे पे शोमयां अये शसे स मुषादिरजायथाः १६ केतो ० ॐ अंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनं उर्वारु
कमिव बंधनादित्या मुक्षीय मामृतात् न्यवक ० जयंती मंगला काली भद्रकाली कपालिनी दुर्गा क्षमा शिवा
धारी स्वाहा स्वधानमोस्तुते १८ कुलदेवि अग्निर्देवता वातो देवता सूर्यो देवता चंद्रमा देवता वसवो देवता वरु
णो देवता दित्या देवता रुद्रो देवता द्रो देवता ॥ १९ ॥ आवो देवा स ईमहे वामं प्रपत्य ध्वरे आवो देवा स आशि
वो यज्ञिया सोहवामहे ॥ २० ॥ ब्रह्मा पुरारिस्त्रिपुरांतकारी भानुः शशी भूमिस्तुतो बुधश्च गुरुश्च शुक्रः ॥

वि.
प.
४

शनिग्रहकेतवः सर्वे ग्रहाः शान्तिकरा भवेन्तु २१ इति नवग्रहपूजनम् ॐ गणाधिपत्यं नमस्कृत्य नमस्कृत्य
त्यपितामहे विष्णु रुद्रे श्रियं देवी वंदे भक्त्या सरस्वती १ स्थानाधिपं नमस्कृत्य दिननाथं निशाकरं धरणीग
र्भसंभूतं शशिपुत्रं बृहस्पतिं २ दैत्याचार्यं नमस्कृत्य सूर्यपुत्रं महाग्रहं ग्रहं केतुं नमस्कृत्य यज्ञोर्भेविशेषतः
३ शक्राद्यादेवताः सर्वे मुनींश्च कथयाम्यहं गर्ग मुनिं नमस्कृत्य नारदं मुनिं सततम् ४ वशिष्ठं मुनिं शार्दूलं वि
श्वामित्रं तथैव च व्यासं मुनिं नमस्कृत्य सर्वं शविशारदं ५ विद्याधिकाये मुनय आचार्याश्च तपो धनोः तान् स
र्वान् प्रणमाम्येव यज्ञरक्षाकरांसदा ६ पूर्वैरक्षतुगोविंद आग्नेया गरुडध्वजः याम्यारक्षतुवाराहो नार्क्ष
हस्तु नैत्रहते ७ वारुण्यो केशवोरक्षे द्वायव्यो मधुसूदनः उत्तरे श्रीधरोरक्षे दिशानेतु गदाधरः ८ ऊर्ध्वगावर्ह
नोरक्षे दधस्ताच्च त्रिविक्रमः एवं दशदिशोरक्षे द्वा सुदेवो जनार्दनः ९ शंखोरक्षे च यज्ञाग्रेष्टे खड्गस्तथैव च वा
मपाश्वे गदारक्षे दक्षिणे तु सुदर्शनः ब्रह्माणं माधवोरक्षे स्वाचार्यपातु माधवः अच्युतो वतु ऋग्वेदं यजुर्वेदं
धोक्षजः ११ कृष्णश्च सामगोरक्षे वो र्थविके च माधवः उपदेशातु यो विप्रस्तं रुद्रो वतु सर्वदा १२ यजमानं स प
त्नीकं कमलाक्षश्च रक्षतु रक्षाहीनं तु यत्स्थानं तत्सर्वं रक्षतां हरिः १३ वेदमंत्रैश्च कतं व्याख्याशुभैश्च सर्वपः

राम०

४

आदौ जयेद्गणानां त्वानिरुक्तं जातवेदसं १४ यदत्र संस्थितं भूतं स्थानमाश्रित्य सर्वदा स्थानं त्यक्त्वा तु तत्सर्वं यत्र
स्थितं तत्र गच्छतु १५ अपक्रामंतु भूतानि पिशाचा सर्वतो दिशं सर्वेषामनुरोधेन ब्रह्मकर्मसमारमेत १६ इति रक्षा
विधानं संपूर्णं देवताभ्यो रक्षासूत्रदानं ततो ब्राह्मणानां रक्षाबंधनं कर्तव्यं तत्र मंत्रः वते नदी क्षामा प्रोति दीक्षा
मप्रोति दीक्षाणां दक्षिणा प्रश्रद्धा माप्रोति श्रद्धया सत्यमाप्यते १ ततस्तिलकमंत्रः ॐ युजुंति ब्रध्नमरुषं चरंतं परि
तस्युषः रोचंते रोचनादिवियुं जंत्यस्य काम्या हरिविपक्षसारथे शोणाधूष्मनुवाहसा १ अथ वरं वरीते ।
वल्लुबुद्धिर्वेदेवाः एतस्य ग्रहस्य होमं पृच्छत्येतस्मादेतं वर्गं समृद्धिपतिः क्षियेत्तदंगं हस्तु हावदंति तस्माद् रं वृ
णीते मंत्रोयं ॐ यदा बध्नाक्षय एणाहिरण्यं तानिकायसुमनस्यमानाः तन्मन्त्रावधामिशतशारदाया यु
ष्मांते जरक्षिर्थासं १ ॐ त्वयि विष्टाश्रुषो नृपाहि षृणु धीगिरः रक्षतो ह्यसुतन्मना २ येन राजा वलिर्वेदो
दानवेन्द्रो महाबलः तेन त्वामनुवधामिरक्षेमाचलमाचल ३ वाचा सुवाच जन्मया भाषिते पूर्वकन्यादानव
चस्ततः इदं मर्घमिदं पाद्यमक्षुद्गीकरणाय च १ पूर्वके भवे वाचा सुवाक् उदरे दशमां सैश्वर्योषितां चाष्टवर्षा
कात् तुभ्यं कन्यां प्रदास्यामि देवाग्निगुरुसंनिधौ १ इति वरवरणं ॐ अथ वरमाह उपानहसुपमुंचतु ॥०

वि- अग्नौ हविर्देयो घृतकुंभप्रवेशः तत्र स्थितो वरहो मयः दूरे धता द्विसंभ्रमः तस्माद् वरमाह उपानह उपसुचतात् अथा
 प- ग्निं कांश्यपायोर्वैष्टितमादाय तु षके सशर्करा रहिता या गोमयेनोपलिप्या यां वेदिका यां स्फेन शुवेण प्रागग्र प्रादे-
 ५ शमात्रमुत्थिरिव तायां उल्लेखनक्रमेण नामिका गुग्गुलुभ्यां मृदमुद्गता यां जलेनाभ्युक्षिता यां स्थापयेत् तत्र संकल्प
 कुर्यात् ॐ तत्सदृशो नमः परमात्मने श्रीपुण्यपुरुषोत्तमाय अद्य ब्रह्मणो द्वितीयप्रहरार्द्धे श्रीश्वेतव
 राहकल्पजंबूद्वीपे भूतखंडे रामराज्ये कुमारिकानामिष्टेत्रे वै ॥ वषट्मन्त्रे अष्टाविंशतितमे कलियुगे क
 लिप्रथमचरणे गंगायामुनयोः पश्चिमंतटे नर्मदाया उत्तरे तटे अमुकसंवत्सरेऽमुकऋतौ महामांगल्यप्र
 देमासानां सुतमेऽमुकमासेऽमुकपक्षेऽमुकतिथ्या वमुकवारे मुकशर्माहं दंपत्योर्विवाहसंगता सिद्ध
 र्थमग्निपूजनमहं करिष्ये अग्रे शांतिहोत्रं अरुणिमातावरुणपिता अधो मुखः सन्मूर्धं मुखो भव
 पाद्यादिर्देये प्रथमे भुजते आपो द्वितीये क्षितमेव च तृतीये तिलदर्भौ च चतुर्थे घृतभक्षणं ॥ १ ॥ पंचमेशर्करा
 पानं षष्ठे च कीर्तिनो यवः सप्तमे पूर्वाहुतिश्च सप्तजिह्वा प्रकीर्तिताः २ इत्यग्निकर्म समाप्तं ॐ षडर्घ्या भ
 वन्ति आचार्यऋत्विक् विवाह्यारजोऽपि यस्नातकः को ये माचार्यः वेदांगी ब्रह्मचारी च विद्वान्वेदविचक्षण

प्राज्ञो बुद्धि मतां श्रेष्ठो द्द मार्च्य उच्ये १ कोसौ ऋत्विक् ज्ञानी वह गुणश्चैव चतुर्मुख इव प्रभुः ललितः ।
शील संयुक्त ऋत्विगे व स उच्यते २ कोसौ विवाह्यः रूपवान् शुणी ज्ञानी विद्यावान् महो वली मतिमान्
निश्रेष्ठश्च एवं भूतो वरः स्मृतः ३ को राजा इन्द्र इव प्रजापालो रामो दाशरथिर्यथा इदं शो हि नृपो मान्य ।
स्तस्यार्घ्यं च प्रदीयेते ४ को प्रिया रामस्य च प्रिया सीता विष्मोर्लक्ष्मीस्तथैव च ईश्वरस्य यथा गौरी प्रिया
र्घ्या कथिते दृशी ५ कोसौ स्नातकः सत्य स्नातस्तपः स्नातश्च नियमादिषु विद्या स्नातो ब्रत स्नातः स पू
ज्यः स्नातको ब्रती ६ अथ साला ॐ अथैनं ॐ सालां प्रपादयति स्वधेनै चानडु हस्यनासनीया सर्व
विभूतस्तदेवा आब्रूवन् धनवानडु हयो वापद ॐ सर्व विभूतो हे जटन्येषां वै मां वीर्यत इन्व नडु हयो रदधुत
स्माधेन चैवा यानडु ॐ भूयिष्ठ मुक्तस्तथैतत्सर्वास्यमिव जोधेनवानडु हयो रक्षीयां रंत गतिरिवंत ॐ हा इतं म
भियंतो जाया यै गभै निरवधीदिति पापमक्रदिति पापी कीर्तिस्तस्मादेनवानडु हयो रक्ष्मापातदहो वापजा ज्जा
ल्यो स्मासेवाहम ॐ सालं चेति भवतीति १ ॐ अथैनं ॐ सालां प्रपादयति सजघनेनाहवनी रुमेत्यग्रे नगार्हपत्य
ॐ सोस्य संचरो भवत्यापैतद्यदस्यैक संचरो भवत्या सोत्या — गिर्वै जा निर्जज्ञस्य गभ्यो दीक्षितो तरेण वै जोनि

वि. गर्भः संचरति जति सजत्रै जतित्वत्परिस्तदावर्तते तस्माद्यस्यैष संचरो भवत्यासोत्पाये २ ॐ अथैन सात्ता प्र
प. पादयति संप्रपादयति त्वाचेयति जाधामाह विषाय जंतिताते विस्वापरिभूरस्तु यज्ञः गयस्फानः प्रतरणः
६ सोपचरादजा मिति ग्रहा वैदूर्जो गृहान्नः शिवः सातो पापकृतः प्रचीरैत्यैवैतदाह ३ अत्रैहैष कौदक पात्रमुपन्न
पंति यथाराजा आमता योदेक प्राहरे देवं तदिति वदस्तदतथानकुर्जन्मीनुष ७ हते य ७ कुर्वेति विप्रध्वैतद्य
जस्य मानुषां नेति विप्रध्वं जहत्स्करवानीति तस्मान्नोपन्न येत ४ आजगाम गौतमो यत्र प्रवहनस्य जैवले रासन
महासन महाज्योदक महारपंचकार तस्माहरंचकार ५ सहोवाच ब्रह्मवृते मौतमपदध्वइति सहोवाच प्रति
ज्ञायते येष चरो जातुकुमारस्य ते वाचमभाषपास्तामेवूहोति ६ सहोवाच देवेषु गौतमस्तद्वरे सुमानुषानां व
होति ७ सहोवाचं विज्ञायते हस्तिहिरण्यस्या पात्रगोरन्युना दासीनां प्रवारानां परिधानानां मनोभवां वहोरणत
स्य पर्यंतस्य भ्यवदान्यो भूदिति सर्वे गौतमनीर्थेनेष्टसा इत्युपैम्यहं भवतमिति वाचमुस्मैव पूर्वनुपंति सहोपा
णि कृत्या उवाच ८ अथवरं हृणीते वलवद्वैदे वा एतस्या ग्रेहास्य होमं प्रेक्ष्यति तस्मादेतव ७ समर्द्धं पतिः
क्षिप्रेणादममृत्यं जहदिति तस्माद्वरं हृणीते ९ अथवरं हृणीते य ७ हवे मेकंच सुषुवाणे वरं हृणीते सोस्मै सर्वः ।

समृध्यते तस्माद्द्वरं वृणीते १० अथवा राह्य उपानहौ उपमेच भ्रैराहवो देवा घृतकुंभं प्रवेसयंचक्रुस्ततो वराहः संव
भूतस्माद्द्वराद्वा गावः संजानत ह्यमेघैतदसमभिसंजाते स्यमेवैस्तत्पसूनामेहोतदस्तत्पतितिसृजितस्माद्वा
राह्य उपानहौ उपसुचते ११ इति सात्वा समाप्ता इति प्रति संवत्सरमहोरात्रं जोतिस्मान् ऋतौ हि ऋता विज्यः
आसनाहः साधुर्भवः आसनेः हंसाधुरिति वर उच्यते कः साधुः सत्यवान् शीलवान् ज्ञानवान् दृढवान् परदा
रपरित्यागी सोऽयं साधुरुच्यते दशदोषरहितश्च के दशदोषाः काणाक्षः पिगलः अतिदीर्घः अतिह्रस्वः कृष्णः स
यीरोगी कुक्षीदरिद्रो अन्याशक्तः एतैर्दशदोषैरहितः सवरः साधुर्भवति अर्चयिष्यामो भवंतमिति ब्रूयात् ॐ अ
र्चयेति वरेणोक्ते च रोपवेशनार्थं शुद्धमासनं दत्वा विष्टरमादाय ॐ विष्टरो विष्टरो विष्टर इत्यन्येनोक्ते ॐ विष्ट
रः प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॐ विष्टरं प्रतिगृह्णामि इत्यभिधाय वरो विष्टरं गृहीत्वा ॐ वषोः स्मीत्याथ वरं
ऋषिर्विष्टरो देवतानुष्टुप् छन्द उपवेशने विनियोगः ॐ वषोः स्मि समा नाना मुद्यतामिव सूर्यः इमं तममिति
ष्टामियो मा कश्चाभिधा सति दत्त्यनेनासने उत्तराग्रविष्टरोपरिवर उपविशति तत्र उपविश्य यजमानः पाद्य
मंजलिनादाय ॐ पाद्यं पाद्यं पाद्यमित्यन्येनोक्ते ॐ पाद्यं प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॐ पाद्यं प्रतिगृह्णामि इत्यभिधा

वि ययजमानां जलितो जलिना पाद्यमादाय वरः विराजो दोहोसीति प्रजापतिऋषिरापो देवता यजुः पादप्रसा
 य सने जलग्रहणे विनियोगः ॐ विराजो दोहोसि विराजो दोहोमसीयमपि पाद्यायै विराजो दोह इति दक्षिणपादे
 ७ दक्षिणपादे अनेनैव क्रमेणानेनैव संत्रेण वामचरणप्रक्षालने ततः पूर्ववद्विष्टुगंतरं गृहीत्वा चरणयोरधस्ता
 त उत्तरांगं वरः कुर्यात् ततो दुर्वाक्षतफलपुष्पचंदनयुतार्घपात्रं गृहीत्वा यजमानः ॐ अर्घो अर्घो अर्घः इत्यु
 न्येनोक्ते ॐ अर्घः प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॐ अर्घं प्रतिगृह्णामीत्यभिधाय यजमानहस्तादर्घं गृहीत्वा ॐ
 आपस्यपुष्पाभिः सर्वान्कामानवाप्नुवति तिर शिरस्यक्षतादिकं किंचिद्वत्वा ॐ समुद्रैवः प्रहिणोमि स्वा
 योनिमभिगच्छत अरिष्टास्माकं वीरमापरासे चिमन्ययः इत्यर्घपात्रस्य जलमैशान्यादिशित्यजन्यठतित
 त आचमनीयमादाय ॐ आचमनीयमाचमनीयमाचमनीयमित्यनेनोक्ते ॐ आचमनीयं प्रतिगृह्यतामिति दा
 ता वदेत् ततो वर आचमनीयं प्रतिगृह्णामीत्यभिधाय यजमानहस्तादाचमनीयमादाय ॐ आमागन्यश
 सारं ॐ सृजवर्चसां मा कुरु प्रियं प्रजानामधिपतिं पशूनामरिष्टं तनूनां इत्यनेन सुकृदाचामेत् इति द्वि
 स्तूष्मीततो यजमानः कांस्यपात्रस्य दधिमधु घृतानि कांस्यपात्रपिहितान्यादाय ॐ मधु पको मधु प

कौमधुपर्कः इत्यनेनोक्ते ॐ मधुपर्कः प्रतिगृह्यतामिति दानावदेत ॐ मधुपर्कं प्रतिगृह्णामि इति वरो वदेत
ॐ मित्रस्य त्वा च सुषा प्रतीक्षे इति यजमानकरस्य मेव निरीक्ष्य ॐ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे श्विनोर्वाहुभ्यां
पूष्णाहस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामीत्यनेन मधुपर्कं गृहीत्वा वामहस्ते कृत्वा ॐ नमः श्यावास्यायान्नशने यत आविद्धे तते
निघ्नंतामीत्यनामिकपात्रिप्रदक्षिणमालोक्य अनामिकांगुष्ठाभ्यां भूमौ किंचिन्ननिःक्षिपेत् पुनस्तथैव द्विः
प्रत्येकं क्षिपेत् ततो वरः ॐ यन्मधुन इति कुत्स ऋषिर्मधुपर्को देवता जगती छन्दो मधुपर्कं प्राशने वियोगः
ॐ यन्मधुनो मधव्यं परमर्ठं रूपमन्नाद्ये तेनाहं मधुनो मधव्येन परमेणारूपेणान्नाद्येन परमो मधव्यो न्ना
होसानीति इत्यनेन वारत्रयं मधुपर्कं प्राशने प्रतिप्राशने चेतन्मंत्रपाठः ततो मधुपर्कं शेषमसंचरदेशे धारयेत् त
तः द्विराचम्य ॐ वाङ्मा आस्येत् ॐ न सोमं प्राणोस्तु ॐ अश्वो मे चक्षुरस्तु ॐ कर्णयो मे श्रोत्रमस्तु ॐ वाहो मे
चक्षुःस्तु ॐ उर्वो मे ओजोस्तु ॐ अरिष्टानि मे गानितं नृस्तन्वा मे सहसंतु इत्याद्यादि प्रत्येकं सर्वगात्राणि स्पृ
ष्ट्वा ॐ गौर्गौर्गौरित्यन्येनाभिहिते यजमानं च प्रत्युक्ते ततो वरः ॐ मातारुद्राणां दुहिता वसुनां स्वसादित्यानां
सृतस्य नाभिः प्रणवो चंचिकेतुषेजनाय मागायन्नागमादिति वधिष्टममचासुकशर्मणो यजमानस्य ।

वि. उभयोः पापमाहृतः ॐ उत्सृजतत्तृणान्यखितितृणं क्षिपेत् ततो वेदिकायां तुषकेशशर्करादिरहितायां हस्त
 प. मात्रपरिमितायां चतुरस्रां भूमिं कुशैः परिसमृत्वा तानकुशां नेशान्यां परित्यज्य गोमयौदकेनोपलिप्य स्फेन
 ८ शुवेण वासागम्य प्रादेशमात्रमुत्तरोत्तरक्रमेण त्रिरुद्धि स्वउद्धेखनक्रमेणानामिकां गुष्ठाभ्यामुपशुमुह
 त्यजलेनाभ्युक्ष्य तत्रतूष्णींकां स पात्रस्थं वह्निं अग्निकोणादा नीय प्रत्यङ्मुखमुपसमाध्यायत इदं शार्थं
 किंचिन्नियुज्य कौतुकागारद्वरः कन्यामानो यमंडये उपविश्य ॐ जरांगच्छ परिधत्स्व वासो भवाक
 र्शीनामभि शक्ति या वा शतं च जीवाम शरदः सुवचीरयिं च पुत्रान्ननु संव्यय स्वायुष्मती दे परिधत्स्व
 वासः इति पठित्वा परिधातु वस्त्रं तस्यैव ददाति वरः ततः ॐ या अकंते न वयं या अतन्वत या अदेवी स्त नून
 भितो ततं शतं स्त्वा देवी जरे सं संव्यय स्वायुष्मती दे परिधत्स्व वासः इति पठित्वा तरीयं ददाति ततो वरः ॐ
 परिधास्ये यशो धास्ये दीर्घायुत्वा जरे हृष्टिरश्मि शतं च जीवामि शरदः पुरुचीरयस्योपमभि संव्ययिष्ये इ
 तिय पठित्वा अधो वस्त्रं वरः परिधते ॐ पशु सामाद्या वा पृथिवी यशसेंद्राह हस्यतो यशो भगश्च माविदधयशो
 माप्रतिपद्यताम् इति पठित्वा तरीयं परिदधाति वरः ततो वरस्य कन्यायाश्च द्विराचमनंततः कन्याप्रदेन

परस्परं समं जेथां इति प्रैषणं कन्यावरयोः परस्परमभिमुखीकरणं ॐ संमंजंतु विश्वे देवाः समा यो हृदयानि
नौ समातरि श्वासं धाता समुदेष्टी दधातु नौ इति वरः पठति ततः कन्या प्रदकर्तृकं ग्रंथिवंधनम् बंधनं कन्याव
रयोः अथ हस्तलेपनं मंगलाष्टकं श्रीमन्त्यं कजविष्टो हरिहरो वायुर्महेंद्रो नलौ चंद्रो द्वास्करवित्तपालवरु
णाः प्रेताधिपादिग्रहाः प्रद्युम्नो नलकूबरः सुरगजश्चिंतामणिः कौस्तुभः स्वामी शक्तिधरश्चलांगलध
रः कुर्वंतु नो मंगलं १ गंगा गोपतिगोमर्तिर्गंगापतिर्गोविंदगोवर्द्धनो गौतागोमयगोरजागिरिसुता गंगाध
रो गौतमः गायत्रीगरुडोगदाधरगयागंभोरगोदावरी गंधर्वाग्रहगोपगोकुलगणाः कुर्वंतु नो मंगलम् २
। स्वस्ति श्रीनंदनंदनचरणकमलभक्तिरनुरागधर्ममूर्तिधर्मावतारं श्रीअग्रकुलकमलप्रकासमहतां सुकु
टमणिः सभासृंगारसहिष्या विनोदेन कृतकीर्तिं विस्तारितं अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणाः
प्रपौत्राय यौत्राय पुत्राय नेत्राणां त्रितयं शुभं पशुयन्ते रग्नित्रयं पावनं पतद्विष्णुपदत्रयं
त्रिभुवनेख्यातं चरामत्रयं गंगावाहपथत्रयं सुविमलं वेदत्रयं त्रीश्वरं संध्यायां त्रितयं द्विजैरभियुतं कुर्वंतु नो मंग
लं १ गौरी श्रीकुलदेवता च सुभगा भूमिप्रपूर्णा सुभासा वित्री च सरस्वती च सुरभी सत्यवतारुंधतो स्वाहा जाव

वि वती चरु कमभगिनी दुःखप्रविध्वंसिनी वेलाचांबुनिधेः समीनमकरः कुर्वंतु नो मंगलम् २ स्वस्ति श्री नं
 य दनंदन चरण कमल भक्तिरनुरागधर्ममूर्ति धर्मावतार श्री अग्रकुल कमल प्रकास महता सुकुटमणिस
 भासंगारसहिद्या विनादेन कृतकीर्ति विस्तारित अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणः प्रपौत्राय यो
 त्राय पुत्राय अश्वत्थावटवृक्षचंदनतरु मेदारकल्पद्रुमोजं वृनिंबकंदं वचूत सरला वृक्षाश्च ये श्रीरिणः स
 र्वेते फलमिश्रितानवदला वैभ्राजतं राजतरुम्यं चैत्रं यं सनंदनवनं कुर्वंतु नो मंगलम् १ वाल्मीकः सनकः
 सनंदन मुनिव्योमो वशिष्ठो भृगुर्जीवालिर्जमदग्निरामजनकः गङ्गागिरा गौतमः मान्धाता भरतो नृपश्च
 सगरौ धन्यो दिलीपो नलः पुण्याधर्मसुतो ययाति नहुषः कुर्वंतु नो मंगलम् २ स्वस्ति श्री नंदनंदन चरण
 कमल भक्तिरनुरागधर्ममूर्ति धर्मावतार श्री अग्रकुल कमल प्रकास महता सुकुटमणिस भासंगारसहि
 द्या विनादेन कृतकृतकीर्ति विस्तारित अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणः प्रपौत्राय योत्राय पुत्र
 यलक्ष्मीकौस्तुभपारिजातकसुधाधन्वतरिश्चंद्रमागावः कामदुधासुर गजैर्भादिदेवो गताः अश्वः सप्त
 मुखः सुधाहरिधनुः शंखाभिधंचांबुधेः रत्नानीति चतुर्दशप्रतिदिनं कुर्वंतु नो मंगलम् १ गंगासिधु

गम

५

सरस्वती च यमुना गोदावरी नर्मदा कावेरी सूर्य महेन्द्र तनया चर्म एवती वेदिका क्षिप्रवे त्रवती महासुर नदी
ख्याता गगया गंडकी पूर्णा पुण्य जलैः समुद्र सहिता कुर्वंतु नो मंगलम् २ स्वस्ति श्रीनंदन चरण कमल भ
क्तिरनुग धर्म मूर्ति धर्मावतार श्री अग्रकुल कमल प्रकाश महतां मुकुटमणिः सभा संगार सहिद्या विनो
देन कृत कीर्ति विस्तारित असुक गोत्र स्या मुक प्रवर स्या मुक शर्मणः प्रयोत्री पौत्री पुत्री दुर्गे दुर्गा विना सिनी भ
यहरी माता मयं हारिनी कामाक्ष्या गिरिजा उमा भगवती वागीश्वरी योगिनी वंद्ये सुंदरि भैरवी सुललिता सि
द्धे स्वर्गरेणु कावा राही वरदायिनी पिरिसुताः कुर्वंतु नो मंगलम् ३ शेषस्तस्य कशंख कालिकुमुदाय द्यस्थिता
वासुकी काकोटक यदा संख कटुति ख्याता च मे पन्नगाः अन्ये कानन गङ्गा रेखु जलधौ ये प्रातरब्धौ स्थिते ते प्रा
नस्मरणां स नंदन वनं कुर्वंतु नो मंगलम् ॥ ४ ॥ अमुना प्रकारेण प्रयोत्री पौत्री पुत्री पुत्री व्रह्मा वेद पति शिवः यशुप
तिः सूर्यो ग्रहाणां पतिः शक्रो देव पतिः यमः पितृ यतिश्चंद्रश्च ताण पतिः विष्णु र्यं पतिर्ह विंहुत पतिः स्कंद
श्च सेना पतिः सर्वे ते मुनयः सुमेरु सहिताः कुर्वंतु नो मंगलम् ५ सिद्धार्था प्रतिकालिदास कविता कुंभाः प्रपू
णा जलैः पुष्प चंदन संख शृकर सटी गोलोचनं श्री फलं विप्र वेद विदः प्रभाता समये गौकां च नवौ हयोद्वौ

वि. मिश्रिततंदुलैः प्रतिदिनं कुर्वन्तु नोर्मगलम् अमुना प्रकारे एव पुत्रां ३ साखोच्चारणं पुनः कन्यादाने अथ कन्या
प. दाने दानां शंखस्थदूर्वाक्षतफलपुष्पचंदनजलान्यादाय जामान् दक्षिण करे परिकन्या दक्षिण करे निधाय
१० ॐ दानां हंवरुणो राजा द्रव्यमादित्यदेवतं वरोसौ विष्णुरूपेण प्रतिगृह्णात्ययं विधिः इति पठित्वा गोत्रोच्चा
रणं कुर्यात् ॐ अद्यामुकमासीयामुकपक्षीयामुकनिथौ अमुकवासरे अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुक
शर्मणाः प्रपौत्राय अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणाः पौत्राय अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्या
मुकशर्मणाः पुत्रायः अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणाः प्रपौत्रौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्या
मुकशर्मणाः पौत्रौम् अमुकगोत्रस्यामुकप्रवरस्यामुकशर्मणाः पुत्रौम् इत्यनेन क्रमेण त्रिरवस्थ
पठनीयं अमुकगोत्राय अमुकप्रवराय अमुकशर्मणो वराय अमुकगोत्रां अमुकप्रवरां अमुकनाम्नी
इमां कन्यां सालंकारां प्रजापतिदेवतां स्वर्गकामः पत्नीत्वेन तुभ्यमहं संप्रदेदं ॐ स्वस्तीति प्रतिवचनं ॐ धौ
स्त्वाददातु एथिवीत्वा प्रतिगृह्णातु इति वरः पठेत् ततः कन्याप्रदः ॐ अद्य कृतं तत् कन्यादानं प्रतिष्ठार्थं अमुं
सुवर्णमग्निदेवतं अमुकगोत्राय अमुकप्रवराय अमुकशर्मणो वराय दक्षिणां तुभ्यमहं संप्रदेदं इति दक्षिणां दद्यात्

त स्वस्तीतिप्रतिवचनं गोमिश्रुनं वा दद्यात् ॐ कोदात्कस्मादात्कामोदात्कामायादात्कामोदात्कामः प्रतिगृहीता
कामैतत्ते इति वरः पठेत् ततस्तप्तापायौ गृहीत्वा ॐ यदैषि मनसा दूरं दिशो नुपवमानो वाहिरण्यपरो वै कणः स
त्वामनमनसां करोतु श्रीअमुकदेवी इति पठन्निष्क्रामति ततो वै दिक्षिणस्यां दिशि वारिपूर्णां कलशं ऊढं
तिष्ठतो मौनि न हृत् पुरुषस्य स्कन्धे अभिषेकं पर्यंतं धारयेत् ततः परस्परं समीक्षेयां इति कन्या प्रेषानंतरं ॐ अ
घोरचक्षुरपति ध्येधि शिवाय शुभ्यः सुमनाः सुवर्चाः वीरसूदेव कामास्यो नाशान् लोभवहि पदं शं चतुष्पदं
सोमः प्रथमो विविदे गंधर्वो विविद उत्तरस्तुतौ योगिष्ठेयतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजः सोमो ददद्गंधर्वा यगंधर्वो द
दद्गन्धर्वे रयिं च पुत्रांश्चादादग्निर्मह्यमथो दमां सानः पूषा शिवतमामे रयसान ऊरु उशतो विहरयस्या सुशंतः
प्रहराम शफयस्या मुकामा वहवो निविष्ट्ये ४ इति वरपठितं मंत्रांते परं निरीक्षणं ततो ग्निं प्रदक्षिणी कृत्य
पश्चादग्रे रहत वस्त्रवेष्टितं तृणपूलके कटे वा तदुपरि दिक्षिणं चरणं दत्वा वर्धूदक्षिणतः कृत्वा तामुपवेश्य
स्वयमुपविश्य वरः पुष्यचंदनतांबूलवस्त्राणां दाय ॐ अद्य कर्तव्यं विवाहहोमं कर्मणि कृता कृता वसणारु
पव्रह्म कर्म कर्तुं ममुक गोत्रं ममुक शर्माणां ब्राह्मण मेभिः पुष्यचंदनतांबूलवासोभिर्वह्मत्वेन त्वामहं हरेण

वि. इति ब्राह्मणं वृणुयात् ॐ हतोस्मीति प्रतिवचनं यथा विहितं कर्म कुरु इति वरेणोक्ते ॐ करवाणीति ब्राह्मणं
 म. वदेत् ततो ग्रेर्हसिरातः शुद्धमासनं दत्वा तदुपरि प्रागग्रान् कुशानां स्तीर्य ब्रह्माणामग्निप्रदक्षिणाक्रमेणा
 १९ नीयात्र त्वं मे ब्रह्मा भवेत्यभिधाय कल्पिता सने उपवेशयेत् ॐ अद्य कर्तव्यविवाहकर्मणि कृता कृता वे
 क्षरूपं आचार्यकर्म कर्तुममुक गोत्रममुक शर्मणं आचार्यं पुण्यचंदनतांबूलवासोभिः आचार्यत्वेन त्वामहं
 दृष्टो ॐ हतोस्मीति प्रतिवचनं ततः प्रणीता पात्रं पुरतः कृत्वा वारिणा पूर्य कुशैराच्छाद्य ब्रह्मणो मुखमवलोक्य
 अग्रे रुतरतः कुशे परिनिदध्यात् ततः परिस्रारं वर्हिषश्चतुर्थभागमादाय अग्रे यादोशानां तं ब्रह्मणोऽग्निपर्य
 तनैः ऋत्या दायमानं अग्निः प्रणीता पर्यंतं ततो ग्रे रुतरतः पश्चिमदिशि पवित्रं छेदनाथं कुशत्रयं पवित्र
 करणार्थं सा प्रमनंतरं गर्भं कुशपत्रद्वयं प्रोक्षणी पात्रं आज्यस्थालीं समार्जनाथं कुशत्रयं उपयमनाथं वे
 णीरूपं कुशत्रयं समिधस्तिस्रः सुव आज्यषट्पंचाशदुत्तरं यजमानमुष्टिशतं दद्यावच्छिन्नं तं दलं पूर्णं पा
 त्रं पवित्रं छेदनं कुशानां पूर्वदिशि क्रमेणासादनीयं अथ तस्यामेव दिशि असाधारणवस्तुन्युप कल्पनीयानि
 तत्र शमीपालाशमिश्रा लाजादृषदुपलंकुमारी भाता सूर्यः दृढपुरुषः अन्यदपि तदुपर्युक्तमालेपनादि

व्यंततः पवित्रस्त्रेदनकुशैः पवित्रेच्छित्वा ततः सपवित्रकरेण प्रणीतो दकं त्रिः प्रोक्षणी पात्रे निधाय अनामि
कां गुष्ठाभ्यां उत्तराग्ने पवित्रे गृहीत्वा त्रिरुत्पवनं ततः प्रोक्षणी पात्रस्य समव्यहस्तकरेण अनामिकां गुष्ठाभ्यां
पवित्रे गृहीत्वा त्रिरुद्दिगं प्रणीतो दकेन प्रोक्षणी प्रोक्षणी जलेन यथा सादितवस्तु सेचनं ततोऽग्नि
प्रणीतयोर्मध्ये प्रोक्षणी पात्रे निधानं आज्यस्यात्यामाज्यनिर्वापः ततोऽधि श्रयणं ततोऽज्वलनं तृणादिना ह
विधयु पित्वा प्रदक्षिणक्रमेण वन्द्यो तत्प्रक्षेपः पर्यग्निकरणां ततः शुवप्रतपनं कृत्वा संमार्जनकुशानाम
गैरंतरतामूलैर्वा हतः शुवसंमार्जनं प्रणीतो दकेन अभ्युक्ष्य पुनः प्रतप्य शुवदक्षिणतो निदध्यात् ततः
आज्यस्यागैरवतारणां ततः आज्ये प्रोक्षणी बहुत्पवनं अवेक्ष्य सत्यपद्रव्ये निरसनं पुनः प्रोक्षणी युत्पवनं त
तः उपयमनकुशान्वामहस्तेनादाय उतिष्ठन् प्रजापतिं मनसा ध्यात्वा तूष्मीमग्नौ घृताक्तास्ति स्रः समिधः
क्षिपेत् ततः उपविश्य सपवित्रं प्रोक्षणी युदकेन प्रदक्षिणक्रमेण ग्निपर्युक्षणी कृत्वा प्रणीता पात्रे पवित्रे
निधाय याति तदक्षिणजानुः कुशेन ब्रह्मणान्वारब्धः समिद्धतमे ग्नौ सुवेणा ज्याहुतीर्जुहोति तात्रा घात
दभ्यद्वादशाहुतिषु ततः राहुत्यनंतरं शुवावस्थितहुतशेषघृतस्य प्रोक्षणी पात्रे प्रक्षेपः ॐ प्रजापत

वि. ये स्वाहा इदं मजा पतये इति मनसा ॐ इंद्राय स्वाहा इदमिंद्राय इत्याचारौ ॐ अग्नये स्वाहा इदमग्न
 प. ये ॐ सोमाय स्वाहा इदं सोमाय इत्याज्यभागे ॐ भूस्वाहा इदं भूः ॐ भुवः स्वाहा इदं भुवः ॐ स्वः स्वाहा
 १२ इदं स्वः एतामहा व्याहृतयः तन्नो अग्न इति वामदेव ऋषि रग्निवरुणौ देवते त्रिष्टुप् छंदो होमे विनियोगः
 ॐ तन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वां देवस्य हे डो अवयासि सीष्टाः यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा देवा ॐ सिप्र
 मुमुग्ध्यस्मत् स्वाहा इदमग्निवरुणाभ्यां ॐ स तन्नो अग्ने वमो भवोतीने दिष्टो अस्या उषसो व्युष्टौ ।
 अवयस्व णो वरुण ॐ ररा णो व्रीहि सृडीक ॐ सुहवो नयेधि स्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्यां अयानश्चाग्न इति वा
 मदेव ऋषि रग्निर्देवता त्रिष्टुप् छंदः सर्वप्रायश्चित्त होमे विनियोगः ॐ अयाश्चाग्नेय नभि शक्ति पाश्च सत्व मि
 त्वमयाऽअसि अयानो यज्ञे वहस्य यानो धेहि मे षज ॐ स्वाहा इदमग्नये ॐ ये ते शतं वरुण ये सहस्रं यज्ञियाः
 राविततामहांतस्तान्नो अयसवितो तविष्णुर्विश्वे मुंचतु मरुतः स्वर्काः स्वाहा इदं वरुणाय सवित्रे दिष्म
 वो वश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यः ॐ उदु तमं वरुण पाशमस्मदवाधि मं विमध्यम ॐ अथाय अथावय
 मादित्यं हतेतवानागसो आदितये स्याम स्वाहा इदं वरुणाय एताः प्रायश्चित्त संज्ञकाः ततोऽन्वारब्धं विना ॐ प्र

जापतये स्वाहा इदं प्रजापतये ॐ नमः यस्मिन् कृते स्वाहा इदं मनये स्मिन् कृते उदकोपस्पर्शनं अथ राष्ट्रभृत्य
ॐ क्रताषाडु क्रतुधामाग्निर्गंधर्वः सनइदं ब्रह्म सत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट इदं मृतासाहे क्रतुधामेऽग्नये गंध-
र्वीय ॐ क्रताषाडु क्रतुधामाग्निर्गंधर्वाय सप्तस्योषधयोऽसरसो महेनामताभ्यः स्वाहा इदं मोषधीभ्योऽसरो-
भ्योऽमुद्राः ॐ संहिता विश्वसामासूर्यो गंधर्वः सनइदं ब्रह्म सत्रं पातु तस्मै स्वाहा ३ इदं संहिताय वि-
श्वसामे सूर्यो यगंधर्वीय ॐ संहितो विश्वसामासूर्यो गंधर्वस्तस्य मरीचयोऽसरसो महेनामताभ्यः
स्वाहा वाट इदं मरीचिभ्योऽसरोभ्यः आयुभ्यः ४ सुषुम्णाः सूर्यरश्मिश्चंद्रमा गंधर्वः सनइदं ब्रह्म सत्रं पा-
तु तस्मै स्वाहा वाट इदं सुषुम्णाय सूर्यरश्मये चंद्रमसे गंधर्वीय ॥ ५ ॥ ॐ सुषुम्णाः सूर्यरश्मिश्चंद्रमा गंधर्व-
स्तस्य नक्षत्राण्यसरसो मेकुरुभ्यः स्वाहा वाट इदं नक्षत्रेभ्योऽसरोभ्यो मेकुरुभ्यः ६ ओं इषिरो विश्वव्यावा-
तो गंधर्वः सनइदं ब्रह्म सत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट इदं मिषिराय विश्वव्यावातो गंधर्वीय ॐ इषिरो विश्व-
व्यावातो गंधर्वस्तस्यापोऽसरस ऊर्जो नामताभ्यः स्वाहा इदं मरुतोऽसरोभ्य ऊर्गभ्यः ७ ॐ भुज्य-
सुपर्णी यज्ञो गंधर्वः सनइदं ब्रह्म सत्रं पातु तस्मै स्वाहा वाट इदं भुज्यवे सुपर्णाय यज्ञाय गंधर्वीय ॥ ८ ॥

वि. ॐ भुज्यः सुपर्णो यज्ञो गंधर्वस्तदक्षिणा पुरस्तात्वा नामताभ्यः स्वाहा वाट इदं दक्षिणेभ्यः पुरोभ्यस्ता वा
 प. भ्यः स्वाहा १० ॐ प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनो गंधर्वः सन इदं ब्रह्मा सवितुर्वायुः सै स्वाहा वाट इदं प्रजापतये वि
 १३ श्वकर्मा मनो गंधर्वाय ११ ॐ प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनो गंधर्वस्तदक्षिणा पुरस्तात्वा नामताभ्यः स्वाहा इदं मृक्तामेभ्यः पुरोभ्यराष्ट्रिभ्यः १२ इति राष्ट्रभूतः अथ जपा होमः ॐ चितं च स्वाहा इदं
 चिताय ॐ चितिश्च स्वाहा इदं चित्यै ॐ आकृतं च स्वाहा इदं माकृताय ॐ आकृतिश्च स्वाहा इदं माकृत्यै ॐ वि
 ज्ञातं च स्वाहा इदं विज्ञाताय ॐ विज्ञातिश्च स्वाहा इदं विज्ञान्यै ॐ मनश्च स्वाहा इदं मनसे ॐ शक्करी च स्वाहा
 इदं शक्करीभ्यः ॐ दशैश्च स्वाहा इदं दशां य ॐ यौगमासं च स्वाहा इदं यौगमासाय ॐ वृक्षं च स्वाहा इदं वृक्ष
 ते ॐ रथं तं च स्वाहा इदं रथं तं य ॐ प्रजापतिर्जपानिद्राय विस्मे प्रायच्छदुग्रः प्रतना जयेषु तस्मै विशः
 समनेत सर्वास उग्रः स इह व्योव भूव स्वाहा इदं प्रजापतये जयानिद्राय इति जया होमः उदको यस्य शोने ॐ
 अग्निर्भूतानामधिपतिः समावत्वस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् सत्रे स्या माशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्य
 स्यां देवहृत्या ॐ स्वाहा इदं मग्नये भूतानामधिपतये ॐ इन्द्रो ज्येष्ठानामधिपतिः समावत्वस्मिन् ब्रह्मण्य

स्मिन्सुनेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहृत्यां स्वाहा इदमिंद्रायज्येष्ठानामधि
 पतये ॐ यमः पृथिव्या अधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्सन्नेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्
 कर्मण्यस्यांदेवहृत्यां स्वाहा इदं यमाय पृथिव्या अधिपतये अत्र प्रणीतो दकस्य शः ॐ वायुरेतरि
 स्याधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्सन्नेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहृत्यां
 स्वाहा इदं वायवे अत्र रिष्यस्याधिपतये ॐ सूर्यो दिवोधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्सन्नेस्या
 माशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहृत्यां स्वाहा इदं सूर्यो यदिवोधिपतये ॐ चंद्रमानस
 त्राणामधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्सन्नेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहृत्यां
 स्वाहा इदं चंद्रमसनसत्राणामधिपतये ॐ बृहस्पतिर्ब्रह्मणोधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्
 सन्नेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्मण्यस्यांदेवहृत्यां स्वाहा इदं बृहस्पतये ब्रह्मणोधिपत
 ये ॐ मित्रः सत्वानामधिपतिः समावत्वस्मिन्ब्रह्मण्यस्मिन्सन्नेस्यामाशिष्यस्यांपुरोधायामस्मिन्कर्म
 ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥

वि- ब्रह्मत्यां स्वाहा इदं मित्राय सत्त्वा नाम धियतये ओं वरुणाय मधिपतिः समावत्स्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् स
प- त्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा इदं वरुणाय मधिपतिः ओं समुद्रः स्वो
१४ त्यानामधिपतिः समावत्स्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् स त्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्यस्यां देव
हृत्यां स्वाहा इदं समुद्राय स्रोत्यानामधिपतिः ओं अन्नं स्वाहा इदं सोमाज्यानामधिपतिः समावत्स्मिन्
ब्रह्मण्यस्मिन् स त्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा इदं मन्त्राय सा
माज्यानामधिपतिः ओं सोम औषधीनामधिपतिः समावत्स्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् स त्रेस्यामाशिष्यस्यां पु
रोधायामस्मिन् कर्मण्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा इदं सोमायौषधीनामधिपतिः ओं सविता प्रसवानामधिपतिः
समावत्स्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् स त्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा
इदं सवित्रे प्रसवित्रे प्रसवानामधिपतिः ओं रुद्रः पशूनामधिपतिः समावत्स्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् स त्रेस्यामा
शिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्यस्यां देवहृत्यां स्वाहा इदं रुद्राय पशूनामधिपतिः ओं त्वष्टारुपाणामधिपतिः समावत्स्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् स त्रेस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मण्य

स्यादेवहृत्या ॐ स्वाहा इदं त्वष्टे रूपाणामधिपतये ॐ विष्णुः पर्वतानामधिपतिः समावत्वस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन्
नक्षत्रे स्यामाशिष्यस्यापुणे धायामस्मिन् कर्मण्यस्यादेवहृत्या ॐ स्वाहा इदं विष्णवे पर्वतानामधिपतये ॐ मरु
तोगणानामधिपतये स्तेमावंत्वस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् क्षेत्रे स्यामाशिष्यस्यापुणे धायामस्मिन् कर्मण्यस्यादेवा
हृत्या ॐ स्वाहा इदं मरुद्गणानामधिपतिभ्यः ॐ पितरः पितामहाः परे वरेततस्ततामहास्तेमावंत्वस्मिन्
ब्रह्मण्यस्मिन् क्षेत्रे स्यामाशिष्यस्यापुणे धायामस्मिन् कर्मण्यस्यादेवहृत्या ॐ स्वाहा इदं पितृभ्यः पिताम
हेभ्यः परेभ्यो वरेभ्यस्ततेभ्यस्ततामहेभ्यः अत्र प्रणीतो दकौ पश्य शनैर्दत्ताभ्यां ताननामकं ॐ अग्निरेतुप्रथ
मो देवतानां ॐ सोमै प्रजां मुचंतु मृत्युपाशात् ५ तदयं ॐ राजा वरुणो नु मन्यतां यथेयं ॐ स्त्रीपौत्रमद्यन्तरो
दात्वा हाट्टमग्नये ॐ इमामग्निस्त्रायतां गार्हपत्यः प्रजासस्ये नयतु दीर्घमायुः ॐ शून्योपस्था जीविताम
स्तुमाता पौत्रमानंदमभिविध्यतामियं ॐ स्वाहा इदमग्नये ॐ स्वस्ति नो गेदिवा एथिव्या विश्वानि धेह्यय
याय यत्र पदस्थां महिदिविजानं प्रशस्तं तदस्मा सुद्रत्रिरांधेहि चित्रं ॐ स्वाहा इदमग्नये ॐ सुगनुपस्थां प्र
विशन्नराहिज्योतिष्मधे ह्यजरन्न आयुः अपेतु मृत्युरमृतं मन्त्रा गाहैव स्वतोनो अभयं कृणोतु स्वाहा ॥

नि. इदं वैवस्वताय अत्र प्रणीतो दके स्पृशने ततः अंतरपदं ॐ परं मृत्योर्नु परे हि पंथाय स्ते अन्य इतरे देवयानात्
 प. चक्षुष्मते शृण्वते ते ब्रवमि मानः प्रजां शरीरो मोत वीरान् स्वाहा इदं मृत्यवे अत्र प्रणीतो दको पस्पृशने ततो
 १५ वधूं मगतः कृत्वा वधूश्च द्वावपि प्राप्नुवौ स्थितौ भवतः ततो वरां जलिपुटोपरि सलज्जवध्वं जलिस्थं घृताभिः
 धारितवधूभ्रातृदत्तशर्मा पलाशमिश्रैर्लज्जैर्वधूकर्तृको मंत्रपाठपूर्वको होमः तत्र मंत्राः अर्घ्यं मा मित्याथ
 वरां कृषिरेग्निदेवतानुष्टुप्छंदोलाजहोमे विनियोगः ॐ अर्घ्यं मृणं देवं कन्या अग्निमपहृतसनो अर्घ्यं
 मा देवः प्रेतो मुंचतु मा पते स्वाहा इदं मर्ष्यं मृणो देवाय ॐ इदं नार्यु पवृते ला जानावपंतिका आयुष्मा
 नस्तु मे पतिरेधंतां ज्ञातयो मम स्वाहा इदं मग्नये ॐ इमां ला जानावपाम्यग्नौ समृद्धिं करणतव मम तु
 भ्यं सवदनं तदग्निरनुमन्यतां मियं स्वाहा इदं मग्नये ततो वरो वधूदक्षिणहस्तं संगुष्ठं गृह्णाति ॐ गृभ्रा
 मिते सो भगवाय हस्तं मया पत्या जरदृष्टिर्यथा सः भगो अर्घ्यं मा सविता पुरंधिर्मह्यं त्वादुगीहपत्या पदेवाः
 अमोहमस्मि सात्वच्छात्वमस्य मो अहंसा माहमस्मि रिक्त्वा द्यौरहं पृथिवीत्वंता वेहिविव होवहै सहरेतो
 दधावहै प्रजां प्रजन्यावहै पुत्रान् विद्यावहै बहून्ते संतु जरदृष्टयः संप्रियो रोचिष्म सुमनस्य मानो पश्ये म-

शरदः शतं जीवेमशरदः शतं शृणुयामशरदः शतमिति मंत्रेण अथ वधू मये रुतरतः प्राङ्मुखी पूर्वोपकरिष्य
तेदपदुपलेदक्षिणा पादेनारोहनिवरः ॐ आरोहेममश्मानमश्मेवत्वथं स्थिराभव अमितिष्टत्यतन्यनोवचाध
स्वष्टेनायतः इति मंत्रेण आरूढायोमेवतस्योवरोगाथो गायति ॐ सरस्वति प्रेदमवसुमगेवाजिनीवतियां
त्वाविश्वस्यभूतस्यप्रजायामस्याग्रतः यस्याभूतं समभवद्यस्याविश्वमिदं जगत्तामद्यगाथां गायामि
यास्त्रीणामुत्तमं यशः ततो ग्रेव धूपश्चादरः प्रणीता ब्रह्मसहितमग्निं प्रदक्षिणं कुरुतः तत्र वरपठनीयो मंत्रः
ॐ तुभ्यमग्ने पर्य्यवहनसूर्यो वहतुना सह पुनः पतिभ्यो जायादाग्ने प्रजपा सह ततः पश्चादग्नेः स्थित्वा लाजा
होमसां गुहृहस्तग्रहणा श्यारोहणगाथा गानाग्निं प्रदक्षिणा पुनरपि तथैव एतेन नवलाजहृतयः सां गुहृह
स्तग्रहणा त्रयं गाथा गानत्रयं प्रदक्षिणा त्रयं संपद्यते ततो अवशिष्टलाजैः कन्याभानृदतैरंजलिस्थसूर्यकोणे
नवधूर्जुहोति ॐ भगाय स्वाहा इदं भगाय चतुर्थं भ्रमणं तूष्मीं अग्रे वरः पश्चात् वधूः ततस्तूष्मीपरिक्रमणम
ततो वरः उपविश्य वाह्यं न्यारब्धः आज्येन प्राजापत्यं जुहुयात् ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये इति म
न्त्रसा अत्र प्रोक्षणी पात्रहुतशेषाज्यप्रक्षेपः तत आलेपनेनोत्तरोत्तरं कृतसप्तमंडलेषु सप्तपदाक्रमणं वरः ।

वि- कारपतिव ह्यमा रामेनैः तत्र प्रथमे एकमखेविष्णुस्त्वानयतु द्वितीये द्वे ऊर्जे विष्णुस्त्वानयतु तृये श्रीगिराय
प- स्तोषाय विष्णुस्त्वानयतु चतुर्थे चत्वारि मयो भवाय विष्णुस्त्वानयतु पंचमे पंचयशुभ्यो विष्णुस्त्वानयतु षष्ठे षड
१६ ऋतुभ्यो विष्णुस्त्वानयतु सप्तमे सखे सप्तदा भवसामामनुवृता भव विष्णुस्त्वानयतु ततो ग्रेः पश्चादुपविश्य पुरु
षस्य स्कंधे स्थितकुंभादास्त्रापह्नवेन जलमानीयते न च वरो वधू एनां सृष्टे न्यभिषिंचति ॐ आपः शिवाः शि
वतमाः शांताः शांततमास्तास्ते कृण्वंतु भेषजमिति पुनस्तथैवानोत जलेनात्मानमभिषिंचति आयो हिंसा
मयो भुवस्तान ऊर्जे दधातनः महैरणाय चक्षुसे यो वः शिवतमोरसस्तस्य भाजयते हनः उशतो रिव मातरः
तस्मा अरंगमामवयस्य क्षयाय जित्वथ आयोजनयथा च नः इति तिरुभिः अथैनां सूर्यमुदीक्षस्वेति ॐ न
चक्षुरित्यनेन मंत्रेण वधूः सूर्यं पश्यति अस्तमिते सूर्ये ध्रुवमुदीक्षस्वेतिः प्रेषा नंतरं ध्रुवं पश्यति तत्र पठनी
यो मंत्रः ॐ ध्रुवमसि ध्रुवं त्वा पश्यामि ध्रुवै धियोष्यामयि मह्यं त्वादाह हस्यति मेयि पत्या प्रजयया सह
संजीवशादः शतमिति एषा सा यदि न पश्यति तथापि पश्यामीति व्रूयात् ततो वरो वधू रक्षिणां से परि
हृत्तनीत्वा तस्याह दयमालभेत् मम वते ते हृदयं दधामि मम चित्तमनुचिंते ते अस्तु मम वाचमेकमना जुष।

१६/१

स्वप्रजाप्रतिष्ठाभियुक्तमह्यमिति मंत्रेण अथेनामभिर्मंत्रयति वरः ॐ सुमंगलीरियं वधूरिमां समेत पश्यतसे
 भाग्यमस्यैदं त्वा यथास्तं विपरेतनः इति मंत्रेण अथ वधूं वलवान्कश्चित्वाह्मण उत्थाय प्रागुदगवानुगुप्तागारे लो
 हिता नुडहचर्मणि प्रतिलोमास्तीर्णो उपवेशयेत्तत्रोवा ॐ इह गावो निषीदंति हाश्वा इह पुरुषा निषीदंति ह सहस्र
 दक्षिणो यत्तदहं पूषा निषीदंति इति मंत्रेण अथ स्विष्टकृद्देवः अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदमग्नये स्विष्टकृते सुवावशि
 ष्ठा ज्यस्य प्रोक्षणी पात्रे प्रक्षेप्यः अयं च होमो ब्रह्मणान्वारब्धकर्तृकः तत आचम्य संश्रव प्राशनं अथाचम्य ॐ अथ
 कृतैतत्तं विवाहहोमकर्म प्रतिष्ठार्थं मिदं पूर्णपात्रं प्रजापतिर्देवतममुकगोत्राया मुकशर्मणो ब्राह्मणाय दक्षि
 णांतुभ्यमहं संप्रददे इति ब्रह्मणो दक्षिणो दद्यात् स्वस्तीति प्रतिवचनं ॐ अथ कृतैतद्विवाहहोमकर्मणि आचा
 र्यकर्म प्रतिष्ठार्थम् इदं हिरण्यमग्निर्देवतं द्रव्यम् यथानामगोत्रायाः मुकशर्मणो ब्राह्मणाय दक्षिणांतुभ्यम
 हं संप्रददे ततो ब्रह्मणोऽथि विमोक्तः ॐ सुमित्रिपान आपन्नोऽपधयः संतु इति पवित्रं गृहीत्वा प्रणीता जलेन शिरः समृ
 ज्य ॐ दुर्मित्रियास्तस्मै संतु योऽस्मान् देष्टुं यंच वयं हि ष्यः इत्ये शान्यां प्रणीतां सुज्वीकुर्यात् तत आस्तरणकमे
 णा वहि रूत्याप्याज्येनाभिधार्ये हस्तेनैव वहि होमः तत्र मंत्रः ॐ देवा गातु विदो गातु वित्वा गातु मितम्

वि.प.
१७

नस्यत इमं देव यज्ञं स्वाहा वाते धा स्वाहा तत उथा यवधूदक्षिणा हस्तेन शुवस्पृष्टं पुण्यफलैः पूर्णो हतिः त
त्र मंत्रः ॐ मूर्ध्ना नंदिवो आरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आजातमग्निं कविं ॐ सम्राजमतिथिं जनानामासन्ना
पात्रं जनयंतु देवाः स्वाहा ततः शुवेण भस्मानोपदक्षिणा नामिकाग्रगृहीत भस्मना ॐ व्यायुषं जमदग्नेरिति ल
लाटे ॐ कश्यपश्च न्यायुषं इति ग्रीवायां ॐ यदेवेषु न्यायुषं इति दक्षिणांसे ॐ तन्नो अस्तु न्यायुषमिति हृदि
एवं बध्वा अपि कुर्यात् तन्नो इत्यस्यानेतने इति विशेषः तत आचारात् शरां शंखशमीसुवर्णमेरितसिंदूर
करणं वरकतैकं ततोऽन्यैरपि प्रतिष्ठितस्त्रीपुरुषैः सिंदूरकरणं ग्राम्यवचनं वरः कुर्यात् ग्राम्याः स्त्रियः अ
थ वेदितो मंडपमागत्य दूर्वाक्षतादिग्रहणं तस्मिन् रात्रमक्षरं लवणाशिनौ अधः शायिनौ निवृत्तमैथुनौ भव
तः प्राङ्मुखौ बधूवर्गौ स्थितौ भवतः इति विवाहकर्म पद्धतिः समाप्ता अथ चतुर्थी कर्म ततश्चतुर्थ्या मपरा
त्रे चतुर्थी कर्म तच्च गृहाभ्यां तत्रैव कारय्येततः उद्धर्तनादिकृत्वा युगकाष्ठमुपविश्य स्नात्वा शुद्धवस्त्रं परिधा
य गृहं प्रविश्य बधूवर्गौ प्राङ्मुखौ भवतः ॐ गणयन्त्यादिदेवतापूजनं ततः कुशडिकारंभः तत्रक्रमः जा
मानृहस्तपरिमितो वैदीकुशैः परिसमूह्यतान् कुशानैः शान्त्या परित्यज्य गोमयोदकैर्नोपलिप्य स्फेन शुवे ॥

रावाग्राग्नप्रादेशमात्रं त्रिरुत्तरोत्तरक्रमेणोद्विग्न्य उद्वेखनक्रमेणानामिकांगुष्ठाभ्यां मृदुसुदुत्यजले
नाभ्युक्ष्य तत्रतूष्मीकास्यपात्रेणाग्निमानौयस्वाभिमुखं निदध्यात् ततः पुष्पचंदनतांबूलवस्त्राण्य
दाय ॐ अस्यारात्रौ कर्तव्यं चतुर्थीहोमकर्मणि कृता कृता वेक्ष्य एतत्पुष्पचंदनं कर्तुं होतृकर्म कर्तुं मसु
कगोत्रमसुकशमारात्रौ ब्राह्मणमेभिः पुष्पचंदनादिभिर्वस्त्रेण न होतृत्वेन च त्वामहं वृणो इति ब्रा
ह्मणं वृणुयात् ॐ वृतास्मीति प्रतिवचनं यथा किं हतं कर्म कुर्विति वरेणाक्ते ॐ करवाणीति ब्राह्मणो
वदेत् ततो गेदं क्षिणतः शुद्धमासनं दत्वा तदपरिग्राग्नान् कुशानां स्तीर्य ब्रह्मणामग्निप्रदक्षिणक्रमेण
नीय ॐ अत्र त्वं मे ब्रह्मा भवेत्यभिधाय ॐ भवानोति ब्रह्मणो नोक्ते कल्पितासने उदङ्मुखं ब्रह्मणामुपवेश
येत् ततः पृथूदकपात्रमग्नेरुत्तरतः प्रतिष्ठाप्य प्रणीता पात्रं पुरतः कृत्वा वारिणा परिपूर्य कुशैराच्छा
द्य ब्रह्मणामुखं मवलोक्याग्नेरुत्तरतः कुशोपरि निदध्यात् ततः परिस्तरणं वह्निषश्चतुर्थभागे मादाय आग्ने
यादीशानां तं ब्रह्मणामग्निपर्यंतं नैर्ऋत्या द्वाय व्यातं अग्नितः प्रणीता पर्यंतं ततो गेदं रुत्तरतः पश्चिमदि
शि पवित्रच्छेदनार्थं कुशत्रयं पवित्रकरणार्थं साग्रमनंतं गर्भं कुशपत्रद्वयं प्रोक्ष्य पात्रं आज्यस्या

वि.प. लीसंमार्जनार्थकुशत्रयं उपयमनार्थवेणीरूपकुशत्रयं समिधस्तिस्रः शुवः आज्यं षट्पंचाशदुत्तरवर
१८ मुष्टिशतहृपावच्छिन्नाम् तदुलपूर्णपात्रे एतानि पवित्रेच्छदनकुशानां पूर्वपूर्वदिशि क्रमेणामादनीयानि
ततः पवित्रेच्छदनकुशैः पवित्रेच्छित्वा प्रादेशमित्पवित्रकरणं ततः सपवित्रकरणं प्रणीतोदके त्रिः प्रो
क्षणीपात्रे निधाय अनामिकागुष्ठाभ्यामुत्तराग्रे पवित्रे धत्वा त्रिरुत्पवनं ततः प्रोक्षणीपात्रस्य सव्यहस्त
करणं पवित्रे गृहीत्वा त्रिरुदिगं प्रणीतोदकेन प्रोक्षणीप्रोक्षणां ततः प्रोक्षणां जलेन यथासादित
वस्तुसंचनं ततोऽग्निप्रणीतयोर्मध्ये प्रोक्षणीपात्रे निधाय आज्यस्यात्यामाज्यनिर्वापः ततोऽधिश्चरणं
ततोऽज्वलतृणादिना हविर्वैष्टयित्वा प्रदक्षिणक्रमेण पर्यग्निकरणं ततः शुवं प्रतप्य संमार्जनकुशानां
मग्नैरंतरतो मूलैर्वोह्यतः शुवसंमार्जनं प्रणीतोदकेनाभ्युक्ष्य पुनः प्रतप्य शुवं दक्षिणतो निरध्यात् ततः
आज्यस्याग्नेरवतारणं ततः आज्यं प्रोक्षणीवदुत्पवनं अवेक्ष्य सत्यपद्रव्ये तन्निरसनं पुनः पूर्ववत् प्रोक्ष
युत्पवनं उपयमनकुशान्वामहस्तनादय उन्नित्पुनः प्रजापतिमनसा ध्यात्वा तूष्मीमग्नौ घृताक्ताः समिध
स्तिस्रः क्षिपेत् ततः उपविश्य प्रोक्षणीजलेनाग्निप्रदक्षिणं पर्युक्ष्य पवित्रं प्रणीतोपात्रे धत्वा ब्रह्मणान्वा

रथः पातितदक्षिणजानुर्जुह्यात् तत्राघारदारभ्याहुतिचतुष्टयेततदाहुत्यनन्तरं शुवावस्थिताज्यप्रोक्षणं
क्षिपेत् ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये इति मनसा ॐ इन्द्राय स्वाहा इदं मिन्द्राय इत्याघारौ ॐ अग्नये स्वाहा
इदं मस्यै ॐ सोमाय स्वाहा इदं सोमाय इत्याज्यभागौ तत आज्याहुतिपंचपतये स्थालीपाकाहुतौ च प्रत्या
हुत्यनन्तरं शुवावस्थितहुतशेषघृतस्य प्रोक्षणीपात्रे प्रक्षेपः ततो ब्राह्मणान्त्वारथं विना ॐ अग्ने प्रायश्चि
ते त्वं देवानां प्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकाम उपधावामि यास्यै पतिघ्नो स्तनूस्तामस्यै नाशय स्वा
हा इदं मग्नये ॐ वायो प्रायश्चित्ते त्वं देवानां प्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकाम उपधावामि यास्यै प्र
जाघ्नो तनूस्तामस्यै नाशय स्वाहा इदं वायवे ॐ सूर्य प्रायश्चित्ते त्वं देवानां प्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वाना
थकाम उपधावामि यास्यै पशुघ्नो तनूस्तामस्यै नाशय स्वाहा इदं सूर्याय ॐ चंद्र प्रायश्चित्ते त्वं देवानां प्रा
यश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकाम उपधावामि यास्यै गृहघ्नो तनूस्तामस्यै नाशय स्वाहा इदं चंद्राय ॐ गं
धर्व प्रायश्चित्ते त्वं देवानां प्रायश्चित्तिरसि ब्राह्मणस्त्वानाथकाम उपधावामि यास्यै यशोघ्नो तनूस्तामस्यै ना
शय स्वाहा इदं गधर्वाय ततः स्थालीपाकेन जुह्यात् ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये इति मनसा अ

वि. प ग्याहतिनवकेहतशेषघृतस्याप्रोक्षणीपात्रेप्रक्षेपः अयंच होमो ब्राह्मणान्वारब्धकर्त्तकः तत्र आज्य।
 १५ स्थालीपाकाभ्यांस्विष्टकृदोमः ॐ अग्नयेस्विष्टकृते स्वाहा इदमग्नयेस्विष्टकृते ततः आज्येन ॐ भूः स्वा
 हा इदं भूः ॐ भुवः स्वाहा इदं भुवः ॐ स्वः स्वाहा इदं स्वः एतामहा व्याहृतयः ॐ त्वन्नो अग्नेवरुणास्य विद्वा
 नदेवस्य हे दो अवयासि सीमाः यजिहो वन्हितमः शोशुचानो विष्वाहेषां ॐ सिप्रसुगध्यस्तत्वाहा इदमग्नी
 वरुणाभ्यां ॐ सत्वन्नो अग्नेवमो भवोतीने दिष्टो अस्या उषसो व्युष्टौ अवयस्व गोवरुणा ॐ रागां वा
 हि मृडो क ॐ सुहवो नराधि स्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्यां ॐ अपाश्चाग्नेस्य नभिशस्ति पाश्र्वसत्वमित्वम
 पाश्चमि अयानो यज्ञं वह्यास्य यानो धेहि भेषज ॐ स्वाहा इदमग्नये ॐ ये ते शतं वरुणं ये सहस्रं यज्ञियाः
 पाशाविततामहांतस्तेभिर्नो अद्य सवितो न विष्णुर्विश्वे मुंचतु मरुतः स्वर्काः स्वाहा इदं वरुणा यस्य वित्रे
 विष्णवे देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यः ॐ उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं विमध्यम ॐ अथाय अथावयम
 दित्यव्रतेतवानागं सो अदितये स्याम स्वाहा इदं वरुणा य एताः प्रायश्चित्तसंज्ञकाः ॐ प्रजापतये स्वाहा ॥
 इदं प्रजापतये इति मनसा इदं प्राजापत्यम् ततः संश्रवप्राशनं तत आचम्य ॐ अस्यो रात्रौ कृतैतच्चतुर्थी

होमकर्मणि कृताकृतावेक्षणरूपवत्सकर्मप्रतिष्ठार्थमिदं पूर्णपात्रं प्रजापतिदेवतममुकगोत्रायामु
कशर्मणो ब्राह्मणाय दक्षिणां तुभ्यमहं संप्रददे इति दक्षिणां दद्यात् स्वस्तीति प्रतिवचने ततो ब्रह्मपं
थिविमोकः ततः सुमित्रियान आयोषधयः सन्तु इति पवित्राभ्यां शिरः संसृज्य ॐ दुर्मित्रियाण
संसंतु योस्मान्नेष्ट्रियं च वं यं हिष्म इत्ये शान्यादिशि प्रणोतां न्युज्वा कुर्यात् ततस्तरणक्रमेण बर्हिर्
प्राप्य घृताक्तं हस्तेनैव जुहुयात् ॐ देवा गातु विदे गातुं वित्वा गातु मितन सस्यत इमं देव यज्ञं स्वाहा
वाते धा स्वाहा आम्न पृथ्वेन जलमानो यमूर्ध्वैव रोवधूमभिषिंचति ओ याते पतिघ्नो प्रजाघ्नो पशुघ्नो गृ
हघ्नो यशोघ्नो निदितात नृज रघ्नो तत एनां करोमि सा जीर्य त्वं मया सह श्रो अमुकदेवि इति मंत्रेण त
तो वधू स्यात् लीपाकं प्राशयति वरः ॐ प्रागौस्ते प्राणान संदधामि ॐ अस्थिभिस्तस्थीनि संदधामि ॐ
मांसैस्ते मांसानि संदधामि ॐ त्वचा ते त्वचं संदधाति इमि मंत्रचतुष्टयेन प्रतिमंत्रात् मन्त्रं प्राशयेत् ततो वधू
हृदयं स्पृष्ट्वा वरः पठेत् ॐ पते सुशीमे हृदयं दिवि चेद्रमसि श्रियं वेदं हंत न्मां त हि द्यात् यस्येम शरदः शतं जीवं
म शरदः शतं ॐ शृणुयाम शरदः शतिमिति अथ कंकणमोक्षणादीनियुतग्रंथविमोकादीनि आचारप्राप्ता

विप.
२०

॥ इति विवाहपथतसमाप्तः ॥

20/4